İSTİŞÂRE (4)

(...dünden devam)

Her çağda istişâreye uygun insanlarla istişâre edilir. İstişâre edilecek kişilerin vasıfları vardır. İbn Kesîr'in İbn Abbâs'tan yaptığı bir rivayette *"Emirde (işinde) onlara danış!"* (Âl-i İmrân: 159) âyetinde istişâre edilmesi istenen insanlar, Hz.
Ebûbekir
ile Hz. Ömer
'dir. Bu görüş, âyetin rûhuna aykırıdır. İstişâre edilebilecek herkesle istişâre edilir. İstişâre yapılacak konular çeşitlidir. Her konuyu, o konuda bilgi, tecrübe ve uzmanlık sahibi insanlarla istişare etmek gerekir. Ekonomik bir konuyu ekonomistlerle, savaşla ilgili bir konuyu, savaş deneyimi olan, yetişmiş asker kişilerle, siyâsal konuları diplomat ve hukukçularla; hâsılı her konuyu, o konunun uzmanlarıyla istişâre etmek lâzımdır.

İmâm-ı Şâfi'î: *"Emirde onlara danış"* âyetindeki emir kipinin nedb (mendubluk, teşvik) ifade ettiğini söylemiş ise de âyetin açık anlamından bunun, gereklilik ifade ettiği anlaşılmaktadır. Fakat nass olan yerde ictihâd yapılamaz.

Acaba nass bulunmayan her konuda Peygamber, arkadaşlarıyla istişâre edebilir mi? sorusuna bilginlerden kimi, *"Emirde onlara danış"* âyetin
deki istişâre emrinin, savaş gibi dünya işlerine ilişkin olduğu, Peygamber
'in, dine ilişkin konularda istişâre etmesinin caiz olmadığı şeklinde cevap vermiştir. Kimi de vahiy olmayan her konuda istişârenin caiz olduğu görüşünü benimsemiştir. Onlara göre:
"
□□□
□□□□□ □□□□□□□□ □□□□□□□□□□ □□□□
: De ki bütün işler Allah'a âittir"
(Âl-iİmrân: 154
)
âyetindeki emir (iş) savaşa özgü olmadığı gibi,
"
□□□□□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□□□□ □□
: İşte onlara danış"
âyetindeki emir de savaşa özgü değildir. Her iş bu emrin kapsamına girer. Nitekim Allah'ın Elçisi (s.a.v.) vahyi gözetlerdi. Vahiy gelmeyen konularda re'y ve ictihâd ile amel ederdi. Başlangıçta bu ictihâdda hatâ da olabilir. Fakat hatâ olursa vahiyle düzeltilirdi. Peygamber
'in ictihâdının, diğer ictihâdlardan farkı, onun ictihâ-dında vukubulacak herhangi bir yanılmanın,

gelecek vahiyle düzeltilmesidir.
“
□□□□□□□□□□□□□ □□□□□□□ □□□ □□□□□□□□□□□□□
: Ey akıl sahipleri ibret alınız!”
(
Haşr: 2)
âyetiyle i‘tibâr (düşünüp ibret alma) ve kıyâs (karşılaştırma) emredilmiştir. Allah’ın
Elçisi’ne de bu âyet ile ictihâd emredilmiştir. İctihâd ise görüşme, danışma ve tartışma ile güç bulacağından, Peygamber
(sav)e, vahiy olmayan her konuda istişâre etmesi emredilmiştir.

(devamı yarın..)